

Cercetări arheologice la Tismana, județul Mehedinți

Gabriel Crăciunescu

Rezumat

Cercetările de teren din perioada 1976-1982 au dus la descoperirii unor materiale care aparțin culturilor: Criș, Coțofeni, Verbicioara, Źuto Brdo-Gârla Mare, dacilor, romanilor, feudalismului timpuriu.

Cercetări arheologice sistematice desfășurate în anul 1978, pentru reperarea urmelor castrului roman din localitate, amintit în literatura de specialitate, au dus la descoperirea unor materiale ceramice aparținând epocii bronzului și epocii fierului. Cele mai bogate materiale aparțin culturii Verbicioara.

În anul 2007 au fost desfășurate alte cercetări arheologice sistematice care au pus în evidență existența unor locuiri Verbicioara, Źuto Brdo-Gârla Mare și din feudalismul timpuriu.

Cercetările de teren din perioada 1976-1982 au dus la descoperirii unor materiale care aparțin culturilor: Criș, Coțofeni, Verbicioara, Źuto Brdo-Gârla Mare, dacilor, romanilor, feudalismului timpuriu.

Cuvinte cheie: *Oltenia, Tismana, epoca bronzului*

Localitatea Tismana face parte din comuna Devesel, județul Mehedinți, dar înainte de ultima modificare administrativă a făcut parte din comuna Batoți. Poate că acesta este motivul pentru care D. Tudor localizează castrul roman¹ din zonă, la Batoți. Descrierea locului de amplasare a castrului și situația din teren i-a determinat pe specialiști² să considere că acest castru era situat în localitatea Tismana, în punctul *Cetățuie*, situat la km fluvial 906. Se consideră că motive strategice i-a determinat pe romani să ridice aici un castru, pentru a avea o legătură vizuală cu castrul de la Hinova în vederea supravegherii liniei Dunării. D. Tudor nu uită nici de localitatea Tismana. Afirmă că la nord de grajdurile CAP se află o mare așezare rurală romană³ dataată în sec. II-III d. Chr. În realitate grajdurile CAP se află în localitatea Batoți. Acestea sunt situate la circa 50 m de malul Dunării iar în spatele lor se întinde un teren în pantă pe o lungime de circa 400 m după care încep dealuri abrupte. Pe acest teren în pantă au fost descoperite fragmente ceramice aparținând culturilor Criș, Gârla Mare și unui Hallstatt târziu. Revenind la localitatea Tismana și la km fluvial 906 – 906+500, vom prezenta pe scurt situația zonei în ultimii 50 de ani.

Fiind localitate de frontieră și situată la granița cu Iugoslavia, s-a bucurat de o "atenție" deosebită din partea autorităților comuniste. Se cunoaște faptul că toată granița româno-iugoslavă a fost împânzită cu cazemate de diferite tipuri, de la locașe individuale pentru mitraliori până la centre de comandă cu mai multe

¹ Tudor 1978, p. 265

² Davidescu 1989, p. 106

³ Tudor op. cit, p. 221

încăperi. Toate aceste construcții erau situate sub nivelul solului și acoperite cu pământul împins de buldozere din zonele vecine. În felul acesta au fost distruse mai multe situri decât numărul cazematei construite. Cazematele erau lucrate din blocuri de piatră și beton, fiind amplasate adesea și pe câte două linii de apărare și producând și mai multe distrugerii siturilor arheologice. În plus, tot malul Dunării era permanent arat pentru a se putea sesiza amprenta pașilor celor care ”treceau granița”. Mai adaug faptul că în dreptul acestei localități malul Dunării este foarte înalt, se ajunge și la 15 m iar în plus această terasă înaltă este formată din pietriș la nivelul oglindei de apă. La aceste elemente trebuie să mai adaug faptul că după construirea barajului Porțile de Fier II, nivelul Dunării a crescut și a măcinat permanent pietrișul care forma baza terasei. În felul acesta Fâșia trupelor de grăniceri s-a tot deplasat către interior distrugând, în colaborare cu apa, siturile arheologice existente în zonă. În momentul acesta nu se mai află pe teren urma unor cazemate, dovadă că malul a fost foarte mult erodat iar cazematele au rămas undeva în apa Dunării.

În intervalul 1976-1982 m-am deplasat de mai multe ori în această zonă. Cu acele ocazii am constatat că sub Fâșia trupelor de grăniceri s-a aflat o așezare Verbicioara și o necropolă feudală. La una din aceste deplasări, un localnic, Ion Medrea, mi-a dat un cuțut dacic din fier, o *sica* pe care o găsisse cu mult timp în urmă. Mi-a spus că a găsit-o pe fâșia trupelor de grăniceri, în zona actualei așezări.

Cu câțiva ani în urmă un cetățean a găsit pe plajă, în punctul ”Cetate”, un fragment de statueta antropomorfă aparținând culturii Žuto Brdo-Gârla Mare. Fragmentul acesta a ajuns în colecția muzeului din Deva împreună cu alte materiale arheologice⁴.

În 2007 am condus un șantier arheologic în această localitate. Cu prilej recunoașterilor de teren pentru familiarizarea tinerilor arheologi din echipa de la Muzeul Regiunii Porților de Fier cu zona și potențialul ei arheologic, am constatat că în terasa înaltă, prăbușită parțial, se aflau resturi de locuințe din sec. X-XI d. Chr. Datorită numărului redus de fragmente ceramice Verbicioara descoperite în zona fostei Fâșii a trupelor de grăniceri, nu exclud posibilitatea ca în acea zonă să se fi aflat o necropolă a acestei culturi, nu o așezare care presupune numeroase fragmente ceramice. Această supoziție este întărită și de faptul că, la câteva sute de metri de locul descris, la km fluvial 906 a fost descoperită întâmplător o urnă funerară aparținând culturii Verbicioara⁵.

Primele cercetări arheologice au fost întreprinse aici în anul 1978 de M. Davidescu, directorul de atunci al Muzeului Regiunii Porților de Fier din Drobeta Turnu Severin. Scopul acelor cercetări era acela de a repera urmele castrului roman amintit de D. Tudor. Directorul M. Davidescu mai făcuse cercetări și la alte castre de pe linia Dunării: Ostrovul Mare, Izvoarele și Izvorul Frumos. La ultimul dintre acestea a lucrat doar cu muzeografi și personal de la Muzeul Regiunii Porților de Fier. Dacă la toate castrele la care a făcut asemenea cercetări a avut rezultate, la

⁴ Popa 2001, Fig. 2

⁵ Crăciunescu 1996, p. 43, Pl. VII/3

Tismana nu a reușit să descopere nici un fragment de zid din fostul castru. Acesta este, probabil, motivul pentru care acest autor nu amintește nimic despre cercetările de la Tismana.

În urma unei cercetări de teren efectuată în 1982, am descoperit fragmente de olan, mai multe fragmente de cărămidă romană și fragmente ceramice dacice în zona cuprinsă între km fluvial 904+600 și 905. Fragmente de cărămidă și țiglă romană am mai descoperit la km fluvial 902+800 și între km fluviali 901+200 și 902+200. În schimb M. Davidescu a descoperit în 1978 doar materiale preistorice care nu prezentau interes pentru domnia sa. Bănuiesc că acesta este și motivul pentru care nu a publicat aceste materiale. De fapt nici un arheolog de atunci al muzeului nu a avut cunoștință de aceste materiale. Cu prilejul pregătirii întregului material arheologic de mutare în noua locație în vederea intrării clădirii muzeului în reabilitare, am descoperit aceste materiale în anul 2009. Pentru a nu rămâne necunoscute încă 30 de ani sau mai mult, m-am hotărât să le public.

Un alt moment în cercetarea arheologică a zonei a fost reprezentat, așa cum am amintit, de anul 2007. În acel an, împreună cu câțiva colegi mai tineri de la Muzeul Regiunii Porților de Fier am deschis un șantier arheologic în punctul numit de localnici *Cetate*, punct situat la km fluvial 906. Am denumit această zonă Sectorul A, pentru a o deosebi de zona de la km fluvial 906+500 unde am considerat că se află Sectorul B. Din păcate nu am reușit să facem rost de prea multă forță de muncă iar fondurile erau mai mult decât modeste. În anul 2007 acest platou, Sectorul A, avea dimensiunea de 95 m pe direcția est-vest, adică paralel cu Dunărea, cu mențiunea că pe ultimii 40 m terenul coboară în pantă lină către est. Perpendicular pe Dunăre, adică de la nord la sud, terenul nu mai măsoară decât 30 m. Tot platoul a fost presărat cu gropi făcute probabil de grăniceri, acele locașuri de tragere atât de "îndrăgite" de soldați. Acesta este motivul pentru care nu au putut fi observate urmele celor două secțiuni trasate de M. Davidescu în 1978. În funcție de ceea ce oferea terenul am trasat șase secțiuni: S I (8x1 m); S V (30x1 m); S VI (15x1 m) cu orientare est-vest apoi: S II (13,5x1 m); S III (9x1 m); S IV (4x1 m) cu orientare nord-sud. Un tânăr din echipa de arheologi, M. I. Neagoe, a profitat de faptul că nu am fost pe șantier o zi și a trasat o secțiune la baza de sud a platoului, zonă asupra căreia insistasem de câteva ori că nu poate avea material arheologic. A săpat un fel de secțiune până la adâncimea de 0,15-0,20 m, nu a găsit nivel arheologic și a astupat repede secțiunea. Alt arheolog mi-a prezentat această informație. Pentru că această "secțiune" nu corespundea cu strategia mea, nu am luat-o în considerare și o amintesc ca fapt divers.

În cel mai înalt punct al platoului, unde se afla S I, nivelul viu începea la adâncimea de 0,25 m. În partea de vest a platoului, unde se aflau S II și S V au fost descoperite fragmente ceramice Verbicioara. În ultimele patru carouri, cele dinspre vest, ale lui S V au apărut materiale ceramice Coțofeni. În partea estică a acestei secțiuni, unde erau materiale Verbicioara, am descoperit un străpungător din bronz (Pl.II/5) și fragmente dintr-o vatră exterioară.

Prin secțiunile trasate am sondat terenul pe o lungime de 40 m pe direcția est-vest și pe 31 m pe direcția nord-sud. Nu am găsit nivele compacte cu material

arheologic. Este posibil ca partea superioară a platoului să fi fost erodată și spălată de apa pluvială combinată cu lucrările agricole desfășurate aici până în anul 1989.

În cadrul campaniei amintite am vrut să verific și zona unde se presupunea că se află o așezare Verbicioara și o necropolă feudală. Aceste situri erau identificate în teren la km 906+500, în sectorul B, cum l-am denumit. În acest sens am trasat două secțiuni perpendiculare pe Dunăre și la o distanță de 40 m de fluviu. Acestea erau separate de un martor de 0,50 m, aveau o lungime totală de 20 m iar lățimea era de un metru. Nu am găsit nici o dovadă a existenței necropolei feudale sau al unei așezări Verbicioara. Dar dovada existenței necropolei se putea observa chiar și în 2007 în malul foarte înalt al Dunării: diferite oase ale unor schelete se zăreau din loc în loc. În secțiunile acestea două au apărut câteva fragmente ceramice din vase diferite aparținând culturii Gârla Mare. Această situație arheologică din acest punct ne determină să considerăm că apa a măcinat mult din uscat, distrugând așezările Verbicioara și Gârla Mare precum și necropola feudală. Ceea ce am mai descoperit eu reprezintă marginea interioară a siturilor. Această situație este foarte asemănătoare cu cea din situl de la Crivina⁶, unde apa a distrus cea mai mare parte a necropolelor de aici.

De pe plajă, în malului înalt de circa 15 m am observat cum se profilau diferite materiale arheologice. Pentru a-i putea familiariza cu situații diferite pe tinerii arheologi din echipa cu care lucram, am taluzat o zonă în care se afla un pietrar din feudalismul timpuriu. Acesta era lucrat din piatră de râu și cărămizi romane dispuse în straturi alternative. Unele cărămizi erau așezate pe cant și în poziție verticală. În momentul demontării cărămizile se desfaceau în mici fragmente. Stratul de piatră și cărămidă avea grosimea de 0,40 m și era lucrat direct pe sol. Pe pietrar se aflau câteva fragmente ceramice dintr-un singur vas precum și un bogat material osteologic. În malul înalt se mai afla încă un pietrar dar era dificil de ajuns la el. Aceste ultime materiale demonstrează că în zonă se afla și o așezare din feudalismul timpuriu.

În continuare voi prezenta o selecție din materialul arheologic descoperit de M. Davidescu în timpul campaniei din 1978. Nu dispun de caiet de șantier, de profile sau planuri. Singurele informații de care am beneficiat au fost însemnările de pe pachetele cu material arheologic. Trebuie să menționez că o mare cantitate de material ceramic era atipic dar în general acesta era bogat, spre deosebire de situația din 2007 când am descoperit destul de puțină ceramică.

Cea mai veche ceramică care a apărut în timpul cercetărilor din 1978 a aparținut culturii Coțofeni. Din materialul relativ bogat, am selectat două piese: o ceașcă și un vas, ambele fragmentare. Ceașca are profilul caracteristic, cu o toartă ce se ridică brusc de pe buză (Pl. I/2). Fiind fragmentară, nu putem fi siguri că nu este un căuc. Este lucrată din lut de bună calitate, amestecat cu mult nisip și este decorată cu incizii verticale care acoperă tot corpul piesei. Are analogii în toate stațiunile arheologice ale acestei culturi din Oltenia⁷. Fragmentul de vas pe care îl

⁶ Crăciunescu 2015, p. 136

⁷ Roman 1976, Pl. 17/ 4, 9, 10; Crăciunescu 2002, Pl. XIV/1,2; Liciu 2002, Pl. I/3

prezentăm, sugerează o formă bitronconică (Pl. I/1) dar este dificil să ne pronunțăm asupra tipului exact de vas. Este un vas la care combinația de decor se întâlnește mai rar și anume, canelura este combinată cu linia punctată. Totuși acest decor punctat este întâlnit la Basarabi și Ostrovul Corbului⁸, dacă ne raportăm doar la sudul Olteniei. În schimb canelura este întâlnită pe un vas lucrat destul de elaborat și descoperit la Rogova⁹. Tot între materialele aparținând acestei culturi a fost găsită și o mică piatră plată perforată către margine (Pl. I/3). Ținând seama de mărimea piesei, aceasta nu putea fi decât un pandantiv. În afara acestor materiale au mai fost găsite fragmente ceramice, nedecorate sau decorate cu inciziile caracteristice acestei culturi.

De departe cel mai bogat material ceramic descoperit a aparținut culturii Verbicioara. Aria în care au fost descoperit materiale aparținând acestei culturi este situată în estul Porților de Fier¹⁰ cât și în estul Banatului¹¹. Materialul de la Tismana, cu puține excepții, este destul de fărâmițat. Este și motivul pentru care am putut identifica puține forme ceramice. Castroanele sunt destul de bine reprezentate. Unele exemplare au pereții ușor curbați către interior (Pl. III/5) pe când la altele această curbura este mai accentuată (Pl. III/2). Castroane cu corpul ușor curbat către interior se întâlnesc frecvent la Rogova¹². Cănille sunt reprezentate de un fragment de vas cu corp relativ sferic și o toartă lată care coboară de pe buză până pe umărul vasului (Pl. III/6). Deși materialul ceramic este mult fragmentat, considerăm că putem afirma faptul că o serie de fragmente aparțin unor vase bitronconice (Pl. II/1-4). Din păcate nu s-a păstrat prea mult din corpul acestora dar considerăm că se aseamănă cu vase de la sud de Dunăre¹³ precum și de la Bucura¹⁴ și Rogova¹⁵. Vasele sferice sunt mai clar reprezentate de fragmentele păstrate. Unul din acestea (Pl. II/5) are gâtul înalt și buza ușor răsfrântă către exterior iar pe corpul său se află o apucătoare. Însă cu adevărat impresionant prin dimensiuni este un exemplar (Pl. IV/1, 2) care are gâtul aproape cilindric și două torți late ce coboară de sub buză și se prind pe umărul său. Vasul este lucrat din pastă amestecată cu nisip cu bobul mare, destul de prost finisat la interior unde a și crăpat în procesul de ardere. Un vas de o formă asemănătoare și de dimensiuni apropiate a fost descoperit și în punctul „Livade” din stațiunea arheologică Mala Vrbica din Serbia¹⁶. Amintesc mai departe și o greutate de plasă de forma unei piramide cu patru laturi (Pl. IV/3) dar care este comună mai multor perioade de timp.

Decorul acestei ceramici se întâlnește în toate stațiunile primei faze a culturii Verbicioara, atât la nord cât și la sud de Dunăre. Cel mai răspândit motiv decorativ este reprezentat de grupele de două linii incizate dispuse în zigzag (Pl.

⁸ Roman 1976, Pl. 90/2; 98/2

⁹ material inedit

¹⁰ Roman 1998, Fig. 6; Tasić 1998, Fig. 1, 2; Crăciunescu 1998, V/1; VII/4; VIII/2

¹¹ Boroneanț 1976, p. 14-29

¹² Crăciunescu 2000, Pl. XVIII/2

¹³ Vukmanović, Popović 1986, Fig. 5/14

¹⁴ Crăciunescu 1999b, Pl. IX/1

¹⁵ Crăciunescu 2004, Pl. VIII/1; XVI/1

¹⁶ Vukmanović, Popović 1986, Fig. 5/6

II/3; IV/1, 2) dar și vertical (Pl. III/2, 3, 7). Aceste grupe sunt distanțate între ele așa cum se întâmplă și cu grupele de câte trei linii incizate (Pl. III/4). Acest decor se întâlnește în mai vechile săpături de la Verbicioara¹⁷, la Orodol¹⁸, Crivina¹⁹, Rogova²⁰, Korbovo²¹, Mala Vrbica²².

Unele linii sunt realizate prin imprimarea unor unelte cu capete de formă diferită (Pl. II/2, 4, 5; III/1, 5; IV/1). Și acest mod de decorare a ceramicii acestei faze este cunoscut în stațiunile menționate până acum. Triunghiurile hașurate se găsesc pe un singur fragment de vas (Pl. III/2) dar motivul este comun pe un spațiu larg ocupat de cultura Verbicioara. Cele mai multe fragmente ceramice decorate cu acest motiv se întâlnesc la Rogova²³, situație normală deoarece aici a fost cercetată o parte dintr-o mare așezare. Există asemenea motive și în nord-estul Olteniei, la Ocnele Mari *Ștrand*²⁴. Unele vase sunt decorate cu benzi umplute în mod diferit. O astfel de bandă este umplută cu incizii în rețea (Pl. III/3) iar alta are trei benzi despărțite de câte o incizie, fiecare bandă fiind umplută cu incizii dispuse în rețea (Pl. IV/1, 2). Benzile hașurate cu incizii în rețea se întâlnesc la sud de Dunăre²⁵ și la Rogova²⁶. Există benzi delimitate de câte o linie dublă pe fiecare latură. În interiorul lor se află romburi unite la capete și care au interiorul hașurat cu incizii (Pl. III/7). Și acest decor se întâlnește destul de des: la Rogova²⁷ și Mala Vrbica²⁸.

În cercetările din 1978 nu au fost descoperite materiale cu decor specific aparținând culturii Žuto Brdo-Gârla Mare. Erau mai multe fragmente ceramice din această cultură dar fără decor. Singurul material care amintește clar de această cultură este un fragment dintr-o tăviță (Pl. V/1, 2), sau tigaie de pește cum era cunoscută până acum. Se cunoaște faptul că acest tip de vas este specific așezărilor acestei culturi. Și amintim aici descoperirile de la Cârna²⁹ punctele *Nasta* și *Rampă*, Ostrovul Corbului³⁰, Ostrovul Mare *Colonie*³¹ și Izvoarele³². Acest fragment de tavă, împreună cu fragmentul de statueta antropomorfă amintit și fragmentele descoperite de mine în Sectorul B, sugerează faptul că aici a fost o așezare destul de mare care în acest moment este distrusă de factori naturali și antropici.

¹⁷ Berciu 1961, Fig. 2/1; 3/1, 2

¹⁸ Nica 1996, Fig. ¾, 15

¹⁹ Crăciunescu 2004, Pl. XII/3

²⁰ idem 1999a, , Pl. IX/2, 3

²¹ Krstić 1980, Fig. 81/3, 4

²² Vukmanović, Popović op. cit., Fig. 5/3, 11, 14

²³ Crăciunescu 2004, Pl. XIII/1,4

²⁴ Petre Govora, 1995, Fig. 2/6

²⁵ Vukmanović, Popović op. cit., Fig. 5/12

²⁶ Manea 2003, Pl. III/3

²⁷ Crăciunescu 2004, Pl. XIII/3; XXVI/1

²⁸ Vukmanović, Popović op. cit., Fig. 5/1, 11

²⁹ Șandor-Chicideanu, op. cit., p. 88

³⁰ Hänsel Roman 1984, fig. 21/4-7

³¹ Crăciunescu 1980, fig. 12

³² idem 1992, Pl. 3/5

Printre materialele selectate de mine din cercetările d-lui M. Davidescu din 1978, se află și un fragment din buza fațetată oblic a unui castron (Pl. V/3). Acest fragment documentează o prezență hallstattiană, posibil Basarabi, în această zonă. Fragmente din această perioadă au mai fost decoperite în zonă.

În concluzie, situl din localitatea Tismana, județul Mehedinți este cunoscut de mai mult timp. Aici sunt documentate locuri din neoliti, epoca bronzului, prima și a doua epocă a fierului, epoca romană, feudalismul timpuriu și feudalismul dezvoltat. Toate aceste locuri se află situate pe marginea Dunării, pe o distanță de circa 600 m. O mare parte din acest sit arheologic a fost distrus de apa lacului Porțile de Fier II și de acțiunea omului. Un câștig, destul de firav, este acela că prin cercetările realizate aici în diferite etape, au fost identificate locuri aparținând culturilor Verbicioara și Žuto Brdo-Gârla Mare. Descoperirea întâmplătoare a unei urne Verbicioara face plauzibilă și existența unei necropole a acestei culturi în zona pe care am prezentat-o. Din păcate nu a mai fost posibilă verificarea existenței unui rest din castrul roman semnalat aici cu mult timp în urmă. În condițiile în care siturile de pe marginea Dunării, din partea de vest a Olteniei, au dispărut și dispar într-un mod alert, este de mare importanță orice informație despre arheologia acestei zone.

În cadrul unei cercetări de teren pe care am făcut-o în 1982 timp de mai multe zile, am descoperit numeroase puncte cu material arheologic, între localitățile Izvorul Frumos, Tismana și Vrancea. Toate aceste puncte erau situate chiar în marginea Dunării. În afara celor deja menționate, în 1982 am mai găsit material ceramic aparținând culturii Criș în zona cuprinsă între km fluviali 902+700 și 902+850. În cadrul altei cercetări de teren desfășurată în 16 octombrie 2006, am făcut altă descoperire. La km fluvial 903+500, în zona a doi pomi, se află o așezare sau o necropolă aparținând culturii Žuto Brdo-Gârla Mare. Între sit și Dunăre se află un canal de irigație, cred eu, paralel cu Dunărea. Tot acolo malul înalt al Dunării este săpat și permite accesul la fluviu. În stânga/dreapta pantei creată de om, malul este abrupt. Este posibil ca o parte din siturile menționate să fi fost parțial erodate de apă, astfel încât respectivele puncte să fie mai greu de identificat în prezent. De aceea este important ca datele culese de pe teren cu ani în urmă să fie înregistrate și să se facă tot posibilul ca acele puncte să fie identificate prin coordonate topografice. În felul acesta se evită "descoperirea" unor situri arheologice de generațiile de după noi.

Explicația planșelor:

Pl. I materiale ceramice cultura Coțofeni 1-3

Pl. II materiale ceramice cultura Verbicioara 1-4,6; străpungător din bronz (cercetări sistematice G. Crăciunescu, 2007) 5

Pl. III materiale ceramice cultura Verbicioara 1-7

Pl. IV materiale ceramice cultura Verbicioara 1-3

Pl. V material ceramic cultura Žuto Brdo-Gârla Mare 1,2; fragment castron hallstattian 3

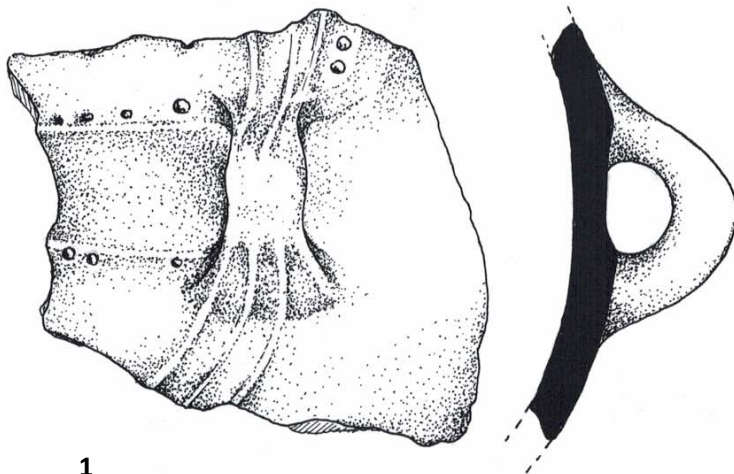
Bibliografie

- BERCIU** 1961 D. Berciu, *Die Verbicioara-Kultur*, în Dacia, N. S., V, 1961, p. 123-161
- BORONEANȚ** 1976 V. Boroneanț, *Descoperiri aparținând culturii Verbicioara din Regiunea Porților de Fier*, în Drobeta, II, 1976, p. 14-29
- CRĂCIUNESCU** 1980 G. Crăciunescu, *Noi descoperiri arheologice din epoca bronzului de la Ostrovul Mare*, în Drobeta, IV, 1980, p. 43-58
- CRĂCIUNESCU** 1992 G. Crăciunescu, *Așezare a culturii Gîrla Mare la Izvoarele*, în Thraco-Dacica, XIII, 1-2, 1992, p. 43-47
- CRĂCIUNESCU** 1996 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în județul Mehedinți*, în Drobeta, VII, 1996, p. 35-48
- CRĂCIUNESCU** 1998 G. Crăciunescu, *L'Âge du Bronze moyen et final au nord du Danube, à l'est des Portes de Fer*, în Rumänisch – Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, II, Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores, Kolloquium in Drobeta Turnu Severin (November 1997), București, 1998, p. 115-138
- CRĂCIUNESCU** 1999a G. Crăciunescu, *Contributions à l'étude de la culture Verbicioara. La station archéologique de Rogova (dép. de Mehedinți)* în Thraco-Dacica, XX, 1-2, 1999, p. 79-108
- CRĂCIUNESCU** 1999b G. Crăciunescu, *Cercetări arheologice în satul Bucura*, în Drobeta, IX, 1999, P. 7-24
- CRĂCIUNESCU** 2000 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara la Rogova, jud. Mehedinți*, în Drobeta, X, 2000, p. 9-64
- CRĂCIUNESCU** 2002 G. Crăciunescu, *Locuirea Coțofeni de la Rogova, județul Mehedinți*, în Drobeta, XI XII, 2002, p. 19-61
- CRĂCIUNESCU** 2004 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în*

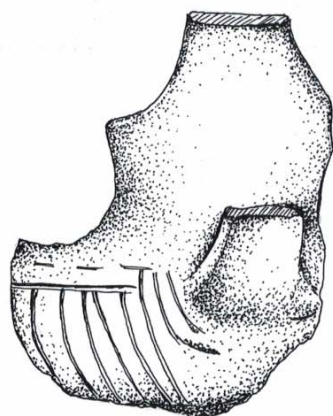
jumătatea vestică a Olteniei, Bibliotheca
Thracologica, XLI, Editura MJM, Craiova,

- 2004
- CRĂCIUNESCU 2015** G. Crăciunescu, *Un nou mormânt de incinerare din necropola de epoca bronzului de la Crivina, județul Mehedinți*, în *Litua studii și cercetări*, XVII, 2015, p. 135-150
- DAVIDESCU 1989** M. Davidescu, *Cetatea romană de la Hinova*, București, 1989
- HÄNSEL, ROMAN 1984** B. Hänsel, P. Roman, *Siedlungsfunde der bronzezeitlichen Gârla Mare Gruppe bei Ostrovu Corbului östlich der Eisernen Tores*, în *PZ*, 59, 1984, 2, p. 188-229
- KRSTIĆ 1984** D. Krstić, *Obala-Korbovo*, în *Đerdapske sveske*, 2, 1984, p. 101-107
- LICIU 2002** D. Liciu, *Noi descoperiri aparținând culturii Coțofeni pe teritoriul județului Mehedinți*, în *Drobeta*, XI-XII, 2002, p. 7-18
- MANEA 2003** C. Manea, *Locuirile sitului arheologic de la Rogova, județul Mehedinți*, în *Drobeta*, XIII, 2003, p. 48-54
- NICA 1996** M. Nica, *Date noi cu privire la geneza și evoluția culturii Verbicioara*, în *Drobeta*, VII, 1996, p. 18-34+ 18 planșe
- PETRE GOVORA 1995** Gh. Petre Govora, *O preistorie a nord estului Olteniei*, Ed. Petras, Râmnicu Vâlcea, 1995
- POPA 2001** C. I. Popa, *O statueta de tip Gârla Mare descoperită la Tismana, com. Devesel (jud. Mehedinți)*, în *Carpica*, XXX, 2001, p. 39-42
- ROMAN 1976** P. Roman, *Cultura Coțofeni*, Biblioteca de Arheologie, XXVI, 1976
- ROMAN 1998** P. Roman, *Aufzeichnungen aus den Grabungsheften zu den Forschungen in den bronzezeitlichen Ansiedlungen von Ostrovul Corbului und Ostrovul Moldova Veche*, în *Rumänisch – Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores*, II, Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores, Kolloquium in Drobeta-Turnu

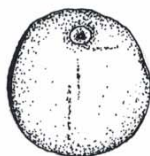
-
- ȘANDOR-
CHICIDEANU** **2003** Severin (November 1997), București, 1998, p. 17-32
M. Șandor-Chicideanu, *Cultura Žuto Brdo-Gârla Mare. Contribuții la cunoașterea epocii bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară*, Ed. Nereamia Napocae, Cluj Napoca, 2003
- TASIĆ** **1998** N. Tasić, *Die Entwicklung der Bronzezeit im Raum des Eisernen Tores (Djerdap)*, în Rumänisch – Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, II, Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores, Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (November 1997), București, 1998, p. 33-46
- TUDOR** **1978** D. Tudor, *Oltenia romană*, ediția a IV-a, Editura Academiei R.S.R., București, 1978
- VUKMANOVIĆ,
POPOVIĆ** **1986** M. Vukmanović, P. Popović, *Recherches archeologiques sur la localite "Livade" pres de Mala Vrbica*, în Cahiers des Portes de Fer, Beograd, 1986, p. 7-26

1

2

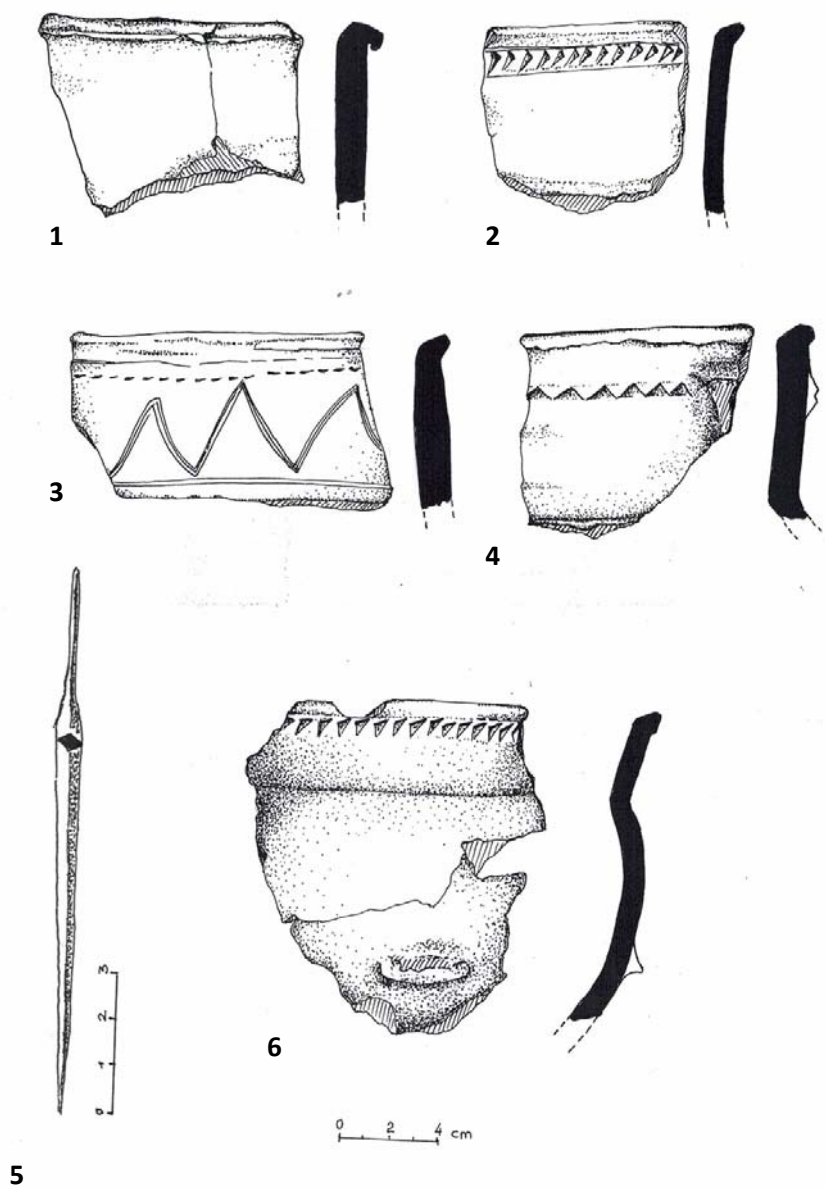

3

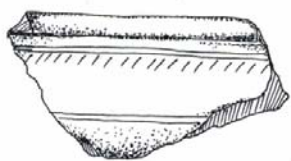
0 2 4 cm

0 1 2 cm

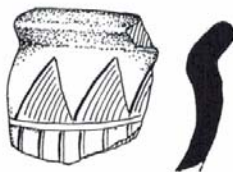
Planşa I

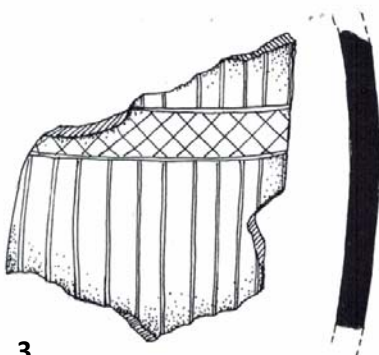
Planşa II

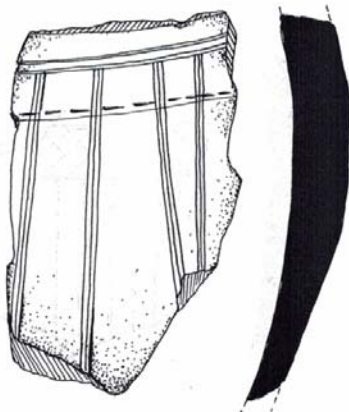
1

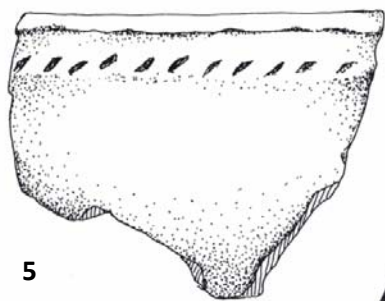
2

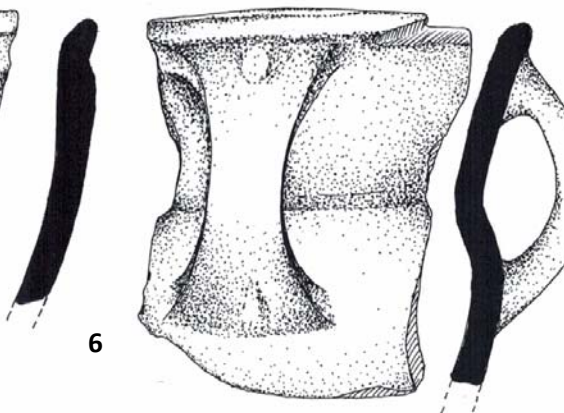
3

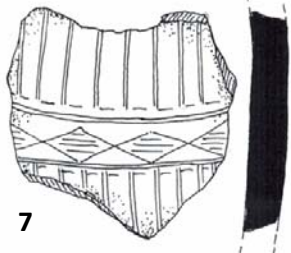
4

5

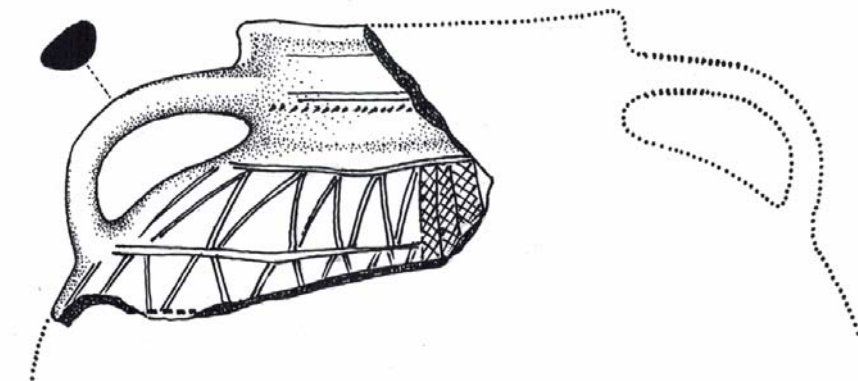
6

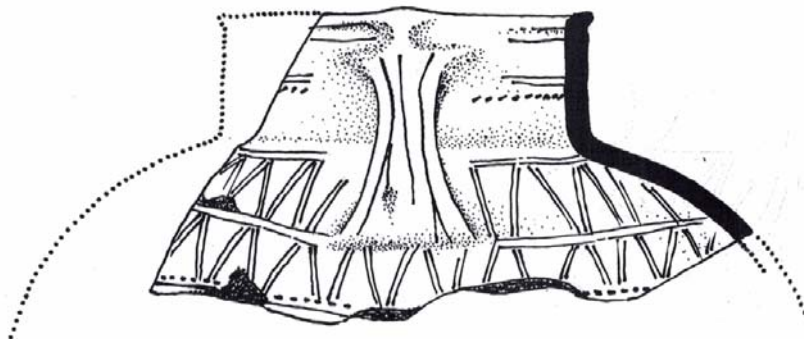
7

0 1 2 cm

Planşa III

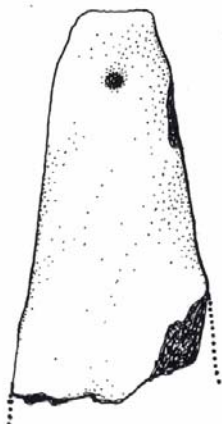

1

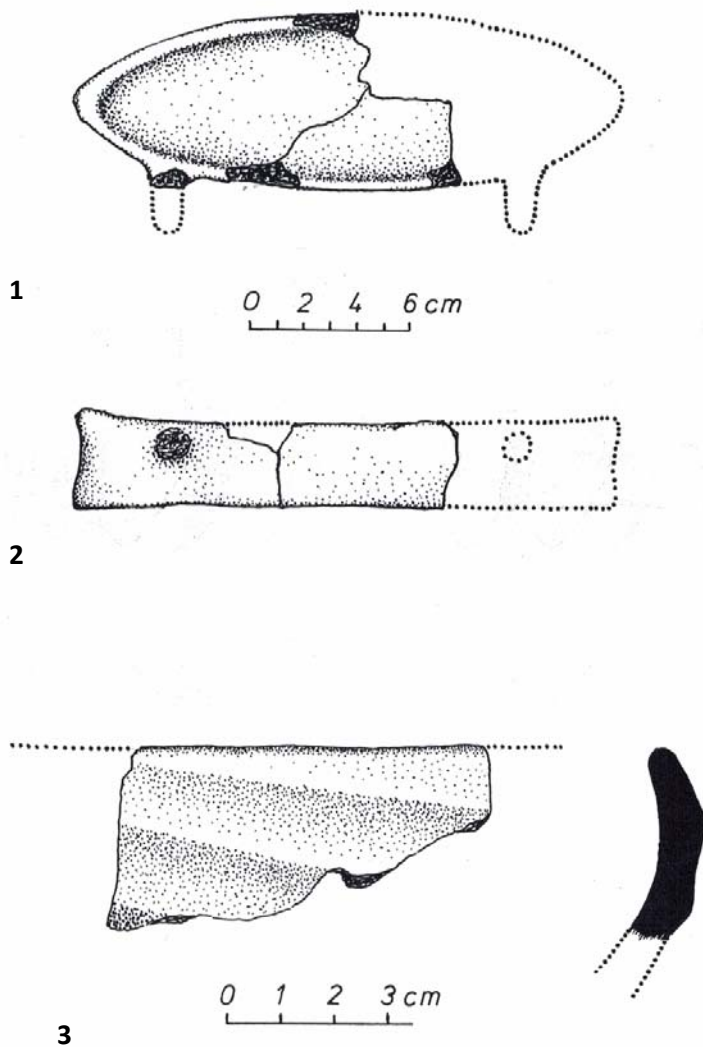
2

0 2 4 6 cm

3

Planşa IV

Plauşa V